

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ต้องการศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยครอบครัวในประเทศไทย เพื่อเสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอนการศึกษาโดยครอบครัว โดยผู้วิจัยประยุกต์ใช้เทคนิค EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) ในการเก็บข้อมูลโดยดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การกำหนดกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ
2. เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

ผู้เชี่ยวชาญสำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม และกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกดังต่อไปนี้

กลุ่มที่ 1 บิดาหรือมารดาในกลุ่มครอบครัวบ้านเรียน ที่มีที่พักอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และจังหวัดปริมณฑลที่ดำเนินการจัดศึกษาโดยครอบครัวมาแล้วเป็นระยะเวลาหนึ่ง จำนวน 13 คน

กลุ่มที่ 2 กลุ่มข้าราชการทางการศึกษา เป็นข้าราชการที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย จำนวน 4 คน

กลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาโดยครอบครัว เป็นผู้ที่มีความสนใจ มีความรู้ด้านการศึกษาโดยครอบครัวไม่ว่าจะเป็นในประเทศหรือนอกประเทศ หรือเป็นผู้ที่เคยจัดการศึกษาโดยครอบครัว จำนวน 5 คน

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ร่วมในงานวิจัยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง และผู้วิจัยกำหนดผู้เชี่ยวชาญทั้งสิ้น 22 คน

เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ตัวผู้วิจัย, แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม
แบบสัมภาษณ์ใช้ในการเก็บข้อมูลครั้งแรก เพื่อมาสร้างเป็นแบบสอบถามในการเก็บข้อมูลรอบที่ 2 และรอบที่ 3 ดังนั้นผู้วิจัยจึงสร้างเครื่องมือเป็น 2 ลักษณะตามกระบวนการวิจัย ดังนี้

แบบสัมภาษณ์ เป็นการเก็บข้อมูลรอบแรกเพื่อใช้ในการสร้างแบบสอบถามในการเก็บ ข้อมูลรอบที่สองและสาม คือ แบบสัมภาษณ์ชนิดไม่มีโครงสร้างปลายเปิด ผู้เชี่ยวชาญสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ ไม่มีการเรียงลำดับ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร วารสาร และผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงการเป็นผู้ร่วมสังเกตการณ์ในการสัมมนาที่ว่าด้วย เรื่องการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ได้แก่ การประชุมสัมมนาทางวิชาการหนึ่งปีหลัง พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ (19-20 สิงหาคม พ.ศ.2543, ณ ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์), การสัมมนา (ร่าง) กฎกระทรวงการจัดการศึกษาโดยครอบครัว (6 กันยายน พ.ศ.2543, เวลา 8.30-13.00 น., ณ ห้อง กรุงธน โรงแรมรอยัลริเวอร์), การประชุมก่อตั้งศูนย์ประสานงานการจัดการศึกษาโดยครอบครัว กรุงเทพมหานคร (ศปศค.กทม.) (23 กันยายน พ.ศ.2543, เวลา 8.30-16.30 น., ณ สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ), การสัมมนาก้าวแห่งการเริ่มต้นการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ครั้งที่ 1 (30 พฤศจิกายน พ.ศ.2543, เวลา 8.30-16.00 น., ณ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ), การสัมมนาก้าวแห่งการเริ่มต้นการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ครั้งที่ 2 (31 ตุลาคม พ.ศ.2543, เวลา 8.30-16.00 น., ณ เสถียรธรรมสถาน) และการสัมมนาก้าวแห่งการเริ่มต้นการจัด การศึกษาโดยครอบครัว ครั้งที่ 3 (23 ธันวาคม พ.ศ.2543, เวลา 8.30-16.30 น., ณ สำนักงานคณะ กรรมการการศึกษาแห่งชาติ) เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อการศึกษา โดยครอบครัวมีเนื้อหาครอบคลุมในเรื่องต่อไปนี้ การกำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษา การกำหนด เนื้อหาวิชา การดำเนินการจัดการเรียนการสอน การจัดหาสื่อและทรัพยากรทางการศึกษา การวัด ประเมินผลการศึกษา และการเทียบโอนผลและระดับการศึกษา

แบบสอบถามรอบที่หนึ่ง เป็นแบบสอบถามชนิดมีโครงสร้าง ลักษณะปลายปิด
แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ สร้างขึ้นหลังจากสัมภาษณ์กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เสร็จสิ้นแล้ว ผู้วิจัยรวบรวมแนวความคิดทั้งหมดมาเรียบเรียง วิเคราะห์โดยจำแนกและจัดกลุ่มสรุป เป็นภาพรวมตามประเด็นต่าง ๆ ที่ต้องการทราบในงานวิจัย รวบรวมเนื้อหาที่ใกล้เคียงกันไว้ใน ข้อความเดียวกัน โดยพยายามคงความหมายเดิมของผู้ให้สัมภาษณ์ไว้ จากนั้นจึงสังเคราะห์สร้าง เป็นรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในรูปของแบบสอบถาม เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลรอบที่ 1 และรอบที่ 2

แบบสอบถามรอบที่สอง เป็นแบบสอบถามชุดเดิมที่ได้รับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง หลังจากที่ได้รับคำตอบกลับจากผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 2 แล้วนำมาวิเคราะห์ผลโดยหาค่ามัธยฐาน (Median), ค่าฐานนิยม (Mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) แล้วเพิ่มเติมข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และตำแหน่งมัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดกำหนด ตำแหน่งคำตอบเดิมของแต่ละคนที่ตอบไว้ในแบบสอบถามรอบที่ 1 ของแต่ละข้อคำถาม ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนจะทราบว่าความคิดเห็นของตนสอดคล้องหรือไม่ สอดคล้องกับแนวความคิดของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดหรือไม่ เพียงไร และพิจารณาว่าจะยืนยันในแนวความคิดเดิม หรือจะเปลี่ยนแปลงแนวความคิด ในกรณีที่แนวความคิดในแบบสอบถามรอบที่ 2 นี้ไม่สอดคล้อง กับความคิดของกลุ่ม แต่หากต้องการยืนยันคำตอบเดิมก็ขอให้แสดงเหตุผลประกอบ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนการเตรียมการและขั้นตอนการดำเนินงาน

1. ขั้นตอนการ ผู้วิจัยติดต่อเชิญผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมในงานวิจัยรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อการศึกษาโดยครอบครัว โดยการโทรศัพท์เพื่อขอความอนุเคราะห์ เมื่อผู้เชี่ยวชาญตอบตกลงจึงขออนัดวัน เวลา และสถานที่ เพื่อดำเนินการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลรอบแรก แล้วจึงดำเนินการขอหนังสือแต่งตั้ง และขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย

2. ขั้นตอนการ ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มผู้เชียว โดยตัวผู้วิจัยเอง ผู้เชี่ยวชาญจะแสดงความคิดเห็น และคาดการณ์แนวโน้มเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อการศึกษาโดยครอบครัว ที่คาดว่าจะเป็นไปได้ และน่าจะเป็นอย่างกว้าง ๆ และอิสระ ผู้วิจัยจดบันทึกและบันทึกเสียงไว้ เมื่อเสร็จสิ้นการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลทั้งหมดมาเรียบเรียง วิเคราะห์โดยจำแนกและจัดกลุ่ม สรุปเป็นภาพรวมตามประเด็นต่าง ๆ ที่ต้องการทราบในงานวิจัย รวบรวมเนื้อหาที่ใกล้เคียงกันไว้ในข้อความเดียวกัน โดยพยายามคงความหมายเดิมของผู้ให้สัมภาษณ์ไว้ จากนั้นผู้วิจัยจึงสังเคราะห์เป็นรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวอยู่ในรูปแบบของแบบสอบถามเป็นข้อคำถามแบบปลายปิด มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ แล้วจึงนำส่งแบบสอบถามรอบที่หนึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญ ขั้นตอนกระบวนการส่งและรับข้อมูลคืนกลับนั้นจะคำนึงถึงความสะดวกของผู้เชี่ยวชาญเป็นหลัก เมื่อได้รับแบบสอบถามคืนแล้ว ผู้วิจัยนำมาประมวลผลโดยหาค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดในแต่ละข้อคำถามแล้ว ปรับปรุงแบบสอบถามโดยแสดงตำแหน่งค่ามัธยฐาน (Median) ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ของกลุ่ม และตำแหน่งคำตอบเดิมของผู้เชี่ยวชาญในแต่ละข้อคำถาม จากนั้นผู้วิจัยนำส่งแบบสอบถาม

รอบที่สองกลับไปให้กลุ่มผู้เชี่ยวชาญตอบอีกครั้ง เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านพิจารณาทบทวนและยืนยันคำตอบของตนว่า มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดหรือไม่อย่างไร หากไม่เห็นด้วยให้แสดงเหตุผลประกอบการยืนยันคำตอบเดิม จากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ หาค่ามัธยฐาน (Median), ค่าฐานนิยม (Mode), ค่าความแตกต่างระหว่างมัธยฐานกับฐานนิยม และค่าพิสัยระหว่าง ควอไทล์ (Interquartile Range) และเสนอรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวที่เหมาะสม

ก่อนการใช้แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามในงานวิจัย ผู้วิจัยได้นำไปให้คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบเนื้อหาความชัดเจนของภาษา และความครอบคลุมในวัตถุประสงค์ก่อนใช้จริงทุกครั้ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ด้วยตนเองทั้งหมด โดยเริ่มจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้เชี่ยวชาญตามการประยุกต์ใช้เทคนิค EDFR แล้วนำผลการสัมภาษณ์มาทำการวิเคราะห์ เนื้อหาและสร้างเป็นแบบสอบถามเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลรอบที่หนึ่งและสอง เป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ นำคำตอบจากรอบที่หนึ่งมาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในแต่ละข้อคำถาม รอบที่สองเป็นข้อคำถามจากแบบสอบถามรอบที่หนึ่ง มีการปรับปรุงบ้างเล็กน้อย และนำคำตอบจากรอบที่สองมาทำการวิเคราะห์หาค่ามัธยฐาน, ฐานนิยม และความแตกต่างระหว่างมัธยฐานและฐานนิยม (มัธยฐาน-ฐานนิยม) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Q_3-Q_1) แล้วนำมาแปลผลดังนี้

1. มัธยฐาน จากแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ กำหนดน้ำหนักคะแนนประจำแต่ละระดับดังต่อไปนี้

- 1 คะแนน สำหรับ ข้อคำถามที่เหมาะสมน้อยที่สุด
- 2 คะแนน สำหรับ ข้อคำถามที่เหมาะสมน้อย
- 3 คะแนน สำหรับ ข้อคำถามที่เหมาะสมปานกลาง
- 4 คะแนน สำหรับ ข้อคำถามที่เหมาะสมมาก
- 5 คะแนน สำหรับ ข้อคำถามที่เหมาะสมมากที่สุด

ค่ามัธยฐานที่คำนวณได้จากคำตอบของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ แปลความหมายตามเกณฑ์ต่อไปนี้ (จุมพล พูลภัทรชีวิน, 2532, หน้า 34-35) '

ค่ามัธยฐานต่ำกว่า 2.49 หมายความว่ากลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าข้อคำถามนั้นเหมาะสมน้อย

ค่ามัธยฐานอยู่ในช่วง 2.50-3.49 หมายความว่าผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าข้อคำถามนั้นเหมาะสมปานกลาง

ค่ามัธยฐานอยู่ในช่วง 3.50-5.00 หมายความว่าผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าข้อคำถามนั้นเหมาะสมมาก

2. พิสัยระหว่างควอไทล์ ผู้วิจัยคำนวณหาค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ โดยการคำนวณค่าความแตกต่างระหว่างควอไทล์ที่ 3 กับควอไทล์ที่ 1 ($Q_3 - Q_1$) ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของข้อคำถามใดที่มีค่าไม่มากกว่า 1.50 แสดงว่าความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อคำถามนั้นสอดคล้องกัน ส่วนค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ที่มีค่ามากกว่า 1.50 แสดงว่าความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อคำถามนั้นไม่สอดคล้องกัน

3. ค่าความแตกต่างระหว่างมัธยฐานและฐานนิยม ผู้วิจัยจะคำนวณหาค่าความแตกต่างระหว่างมัธยฐานและฐานนิยมของแต่ละข้อความ เพื่อสนับสนุนความคิดเห็น สอดคล้องกันของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ โดยกำหนดเกณฑ์การตัดสินใจว่า ข้อคำถามใดที่มีผลต่างระหว่างมัธยฐานกับฐานนิยมไม่เกิน 1.00 แสดงว่าผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันในข้อคำถามนั้น

4. การพิจารณาความสอดคล้อง ข้อคำถามใดที่มีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ไม่เกิน 1.50 และค่าความแตกต่างระหว่างมัธยฐาน และฐานนิยมไม่เกิน 1.00 (จุมพล พูนภักทรชีวิน, 2530, หน้า 61) ข้อคำถามนั้นมีความสอดคล้องกัน ในกรณีที่มีข้อความใดที่พิสัยระหว่างควอไทล์ไม่เกิน 1.50 แต่มีความแตกต่างระหว่างมัธยฐานกับฐานนิยมเกิน 1.00 หรือกลับกันจะถือว่าข้อคำถามนั้นไม่สอดคล้องกัน

หลังจากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์สร้างเป็นรูปแบบ เพื่อนำกลับไปถามผู้เชี่ยวชาญอีก 2 ครั้ง การวิเคราะห์ข้อมูลจะนำข้อคำถามที่มีค่ามัธยฐานตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป (จุมพล พูนภักทรชีวิน, 2530, หน้า 61) มาเสนอเป็นรูปแบบ เพราะถือว่าเป็นสิ่งที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่ามีเหมาะสมต่อการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในระดับความเป็นไปได้มาก รวมไปถึงต้องเป็นรูปแบบที่ได้ค่าสถิติจากการวิเคราะห์ว่ามีความสอดคล้องกัน จึงจะนำมาสรุปและอภิปรายผล เพื่อเสนอรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวที่เหมาะสม